

Vybrzdovač na našich cestách

Slovenské Národné Noviny; 21/2016; 28/05/2016; s.: 7; Vladimír PATRÁŠ ; Zaradenie: ANALÝZA

Pribúdanie dopravných prostriedkov si žiada budovať aj vhodné cesty. Po autostrádach a rýchlostných komunikáciách sa presúva stále viac veľkých a silných áut. Ich vodiči a posádky sa usilujú rýchlo a väčšina z nich aj bezpečne dosiahnuť svoj cieľ. Na cestných dopravných tepnách však v poslednom období pribúdajú vozidlá, ktoré počas jazdy nečakane, prudkým, riskantným brzdením znížia rýchlosť. Vodiči za nimi sa musia neraz pohotovo prispôbovať ich počínaniu. Na našich cestách v úvodných paragrafoch zákona o cestnej premávke sa okrem iného vymedzujú aj dve činnosti, ktoré má vodič zakázané vykonávať. Nesmie prekázať v jazde rýchlejšie idúcim vozidlám a obmedzovať plynulosť premávky a nesmie náhle znížiť rýchlosť jazdy alebo zastaviť, ak si to nevyžaduje bezpečnosť cestnej premávky. V praxi sú oba zákazy porušované stále častejšie. Agresivita, pocit dôležitosti či potreba predvádzať sa vzrastá, ak si "spomaľovač" všimne, že nás rozčúľil alebo že zachytávame jeho počiny webovou kamerou. Vďaka videozáznamom pribúdajú na internete rozhorčené prejavy a píše sa o nich v elektronických médiách. Svedčia o tom, že zvládnuť takéto kolízne situácie sa zvyčajne darí s námahou a s veľkým šťastím. Na označenie vodiča, ktorý bez dôvodu spomaľuje, znepríjemňuje ostatným plynulú jazdu, dnes nejestvuje pomenovanie, ktoré by sa už uhniesdilo v niektorom slovníku. Na internetových stránkach sa však stretávame s príspevkami, ktorých autori obvykle majú skúsenosti s uvedeným počínaním. V ich textoch sa objavuje zaujímavý novotvar vybrzdovač: Vybrzdovač chcel vyučovať a dostal ranu zozadu! Vybrzdovač spôsobil nehodu a ušiel. Vybrzdovač z českej diaľnice dostal šesť rokov. Nazrime na jeho podobu a uplatnenie cez jazykový priezor. Východiskom na vznik nášho slova sa stalo sloveso brzdiť, t. j. uvádzaním brzdiaceho zariadenia do činnosti spomaľovať rýchlosť pohybu. Zmenou tvaru slovesa, ktorý poukazuje na opakovanú činnosť, a pridaním predpony od- vzniklo napr. aj pomenovanie odbrzdovač. Označuje technické zariadenie na reguláciu pohybu, ktoré odľahčuje prítlačnú silu čelustí brzdy súčasne so zapnutím hnacieho motora žeriavu, dopravníka a pod. Toto slovo funguje v odbornom dorozumievaní ako strojársky termín. Pomenovanie vybrzdovač má trochu iný vývin. Slovesná predpona vy- vyjadruje pohyb alebo smerovanie deja smerom navonok, odtienky slovesného deja; znamená však aj čosi dôkladne, dosýta naplniť. Ku koncovému vymedzeniu sa viažu príklady vyobjímať, vystískať, vycifrovať. Analogicky vybrzdiť – vybrzdovať znamená opakovane, viacnásobne vykonávať, resp. vykonať brzdenie, spomaľovanie rýchlosti a brzdením ovplyvňovať aj okolie. Osoba za volantom auta vykonávajúca takúto činnosť môže niesť pomenovanie vybrzdovač (ako vykladač, vyrovnávač, vykresľovač). Je významovo priezračné, nateraz zriedkavejším výskytom sa viaže na neoficiálne dorozumievanie s ambíciami fungovať na verejnosti. Nadobudlo štylistický príznak hovorovosti. Nehlásí sa teda k termínom, ani k skupinovému vyjadrovaniu (slangu).

Vladimír PATRÁŠ, Katedra slovenského jazyka a komunikácie, **Filozofická fakulta UMB v Banskej Bystrici**